

izvirno znanstveno delo

UDK 949.712:324
342.8(497.4 Kranj)"1933/1936"
prejeto: 1. 3. 1999**Barbara Pešak Mikec**prof. zgodovine in sociologije, arhivistka
Zgodovinski arhiv Ljubljana, SI-1000 Ljubljana, Mestni trg 27

Občinske volitve v kranjskem srezu 1933 in 1936

IZVLEČEK

Prispevek podrobno opisuje razmere v kranjskem srezu v času občinskih volitev v letih 1933 in 1936. V samo treh letih, ki so minila med enimi in drugimi, so se politične razmere popolnoma spremenile. V letu 1933 je na političnem prizorišču dominirala režimska Jugoslovanska nacionalna stranka in z njo slovenski liberalci, medtem, ko so bili klerikalci v opoziciji. Režimci so jih skušali politično onemogočiti na različne načine. Rezultati volitev so bili temu primerni – večino županov v občinah in članov občinskih odborov, je dobila režimska stranka. V letu 1936 so se razmere obrnile. Na oblast so skupaj z novo stranko Jugoslovansko radikalno zajednico, prišli ljudje, ki so bili prej v opoziciji, dobili pa so tudi večino županskih mest in mest v občinskih odborih.

SUMMARY

MUNICIPAL ELECTIONS IN THE CARNIOLIAN DISTRICT IN 1933 AND 1936

The contribution describes in detail the circumstances in the Carniolian district at the time of municipal elections in the years 1933 and 1936. In only three years between one and the others the political circumstances altered completely. In 1933 a regime party Jugoslovanska nacionalna stranka (Yugoslav National Party) dominated the political scene and with it the Slovene liberals while the clericals were in opposition. The regime people tried in various ways to disable them. The results of the elections were relevant to the situation – the majority of mayors in communities and members of communal boards were members of the regime party. In 1936 the circumstances turned. Together with the new party Jugoslovanska radikalna zajednica (Yugoslav Radical Party) the people who were before in opposition came to power and they won the majority of mayor positions and those in communal boards.

Ključne besede: JNS, klerikalci, JRZ

V času prvih občinskih volitev v 30-tih letih, je na političnem prizorišču Kraljevine Jugoslavije, dominirala Jugoslovanska nacionalna stranka – JNS. Sestavljena je bila v glavnem iz kraljevih privržencev, njeni člani pa so bili tudi slovenski liberalci. Klerikalci s Korošcem na čelu, so izstopili iz vlade že leta 1930 in ostali v opoziciji.

Prpriave na občinske volitve 1933

Občinske volitve so bile tega leta v Dravski banovini razpisane na nedeljo, 15. oktobra. Prava volilna kampanja, kot bi rekli danes, se je z vso silovitostjo začela že nekje v začetku septembra,

najprej z objavljanjem koristnih napotkov in informacij, kasneje tudi z bolj agresivnimi navodili volilcem. To so bili takrat moški, ki so dopolnili 21. leto starosti in so bili najmanj šest mesecev nastanjeni v dotični občini. Niso pa smeli biti:

- obsojeni na ječo ali zapor, daljši od leta dni (če so kazni še prestajali)
- obsojeni na izgubo častnih pravic (dokler je trajala omenjena kazen)
- v stečaju (konkurzu)
- pod skrbstvom (kuratelo)
- brez volilne pravice, če so jo izgubili z razsodbo zaradi volilnih kaznivih dejanj.¹

¹ Slovenec 8. september 1933, str. 2 in Zakon o volilnih

Kandidatne liste so morale biti označene z imenom in priimkom nosilca liste, ki je bil hkrati kandidat za župana, za njim pa so bili po vrsti naštet vsi kandidati za občinske odbornike. Listo je moralo podpisati v občinah z več kot 4000 prebivalci, kamor je spadala tudi občina Kranj, 60 predlagateljev, ki pa niso smeli biti hkrati tudi kandidati. Predlagatelji in kandidati so morali biti vpisani v stalni volilni imenik dotične občine. Vsak volilni upravičenec je smel podpisati samo eno kandidatno listo. Pismeni predlagatelji so se podpisali sami, nepismene pa je podpisala pooblaščen oseba, kar sta morala na listi potrditi dva pismena volilca kot prič.²

Kandidature za župana ali občinskega odbornika ni mogel prijaviti kdorkoli. Izrecno je bilo prepovedano na ta mesta kandidirati:

- občinskim uslužbencem, dokler so bili v aktivni službi
- uradnikom tistih ustanov, ki so neposredno nadzorovale občino
- tistim, ki so bili z občino v pravadah, dokler se te niso končale
- občinskim dobaviteljem, podjetnikom, ki so delali na občinskih delih in zakupnikom občinske lastnine in dohodkov
- tistim, ki so morali položiti račun o upravljanju občinske lastnine, občinskega zavoda ali dela, ki jim ga je zaupala občina, pa tega še niso storili
- tistim, ki niso brez upravičenega razloga sprejeli odborniških dolžnosti ob zadnjih volitvah
- tistim, ki so stalno uživali podporo ali pa so bili vzdrževani iz občinskih ali drugih javnih sredstev, razen državnih
- in končno tistim, ki so bili s predsednikom (županom) ali člani občinske uprave v krvnem sorodstvu do vštetega četrtega kolena ali v svaštvu do vštetega drugega kolena.³

Časniki so bralcem med drugim razlagali tudi, kakšne so naloge volilnega odbora in kdo je smel biti njegov član. Odbor naj bi bil odgovoren zato, da so se volitve vršile zakonito, člani volilnega odbora pa so se morali vzdržati vsakega vplivanja na volilce. Sam predsednik volilnega odbora je bil odgovoren za to, da sta se pri glasovanju vzdrževala red in zakonitost. Če je bilo potrebno, je smel zahtevati pomoč od občinskega ali državnega oblastva, ki se je moralo njegovi zahtevi odzvati.

Predstavniki kandidatnih list pri občinskih volitvah niso smeli biti člani volilnega odbora. Lahko so bili navzoči v volilni sobi, niso pa smeli sedeti skupaj z volilnim odborom. Smeli so izraziti svoje pripombe k volilnemu postopku, ki so se na njihovo zahtevo morale zabeležiti v zapisniku. Volilni odbor je moral voditi splošni in posebni seznam glasovalcev. V splošni seznam so vpisali vse volilce, ki so se prijavili k volitvam, v posebni seznam pa tiste, ki so glasovali za posamezno listo.⁴ Namen teh seznamov je bila medsebojna in dokončna kontrola.

Tako kot po drugih občinah, so tudi v občini Kranj vladni uslužbenci skušali poskrbeti, da bi volitve tekale točno po predpisanem redu. Najprej je bilo treba poskrbeti za nemoten potek samih volitev, brez večjih izgrediv. Volišča, na katerih so pričakovali ostre volilne boje in hkrati tudi mogoče izgrede, so zavarovali s patrolami, sestavljenimi iz žandarjev in članov finančne kontrole. Poskrbeti so morali tudi, da bi v hujšem primeru imeli na razpolago primerno rezervo. Zato so bili vsi oddelki finančne kontrole za 14. in 15. oktober dani na razpolago žandarmeriji. Sama žandarmerija pa je prejela okrepitve iz Savske banovine.⁵

V navodilih občanom so poudarjali, da ne sme nihče stopiti na volišče z orožjem ali "za boj sposobnim orodjem". To je veljalo tudi za javne uslužbence, ki so nosili orožje po službenih predpisih. Opozarjali so obenem tudi na stroge kazni, ki bi doletele vsakega, ki bi:

- z nasiljem ali grožnjami odvrčal volilce od glasovanja
- obljubljal ali dajal volilcem darila, ali jim ponudil službo, da bi jih odvrnil od glasovanja ali na tak način zavedel, da bi volili za določeno kandidatno listo
- dal sredstva ali pomagal, da se izvrši eno od prej naštetih dejanj
- na volišču zaradi agitiranja raznašal neresnične vesti ali razširjal slike ali letake in druga sredstva za agitacijo
- z vpitjem ali grožnjami oviral volilni odbor ali volilce pri njihovem delu, razžalil ali dejansko napadel odbor, se pri glasovanju nedostojno vedel ali pa po glasovanju kljub opominu predsednika volilnega odbora ne odšel z dvorišča
- namenoma pokvaril, uničil ali odnesel kako volilno listino ali katerikoli predmet, ki služi za volitve, spremenil število glasov oddanih za posamezne liste, ali eno od teh dejanj samo po-

imenikih, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 54/1931.

² Jutro 13. september 1933, str. 5-6 in Uredba o sestavi kandidatnih list, o sestavi in poslovanju volilnih odborov in o glasovalnem postopku pri volitvah občinskih odborov v Dravski banovini, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 73/1933.

³ Jutro 15. oktober 1933, str. 2 in Zakon o občinah, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 35/1933.

⁴ Ibid. in Uredba o sestavi kandidatnih list, o sestavi in poslovanju volilnih odborov in o glasovalnem postopku pri volitvah občinskih odborov v Dravski banovini, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 73/1933.

⁵ ARS, Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani, leto 1933, fasc. 7-3.

- skusil storiti
- glasoval več kot enkrat ali namesto drugega ali pod drugim imenom
- na dan pred volitvami, na dan volitev ali dan po volitvah točil ali kakorkoli dajal alkoholne pijače!

Kot volišče je v prvi vrsti prišlo v poštev poslopje občinskega urada, če pa tega ni bilo ali pa so bili njegovi prostori neprimerni, se je za volišče določilo šolsko poslopje ali kakšen drug primeren prostor. Volišče pa nikakor ni smelo biti v zgradbi namenjeni bogoslužju in ne v gostilni.⁶

Točno je bil določen tudi red na samem volišču. V sobo, kjer se je glasovalo, so se volilci spuščali po eden ali več, toda nikoli več kot pet naenkrat. Vsak volilec je moral, ko je vstopil v volilno sobo, preden je glasoval, povedati glasno, da so ga slišali vsi člani volilnega odbora, ime, priimek in poklic, v občinah z več volišči pa tudi svoje stanovanje. Če volilca ni poznal nihče iz volilnega odbora, ga je predsednik odbora moral vprašati, ali je res tisti, za katerega se je predstavil in ga opozoril na sankcije, če bi bilo ugotovljeno, da je glasoval pod tujim imenom. Če je volilec potrdil, da je res tisti, za katerega se je predstavil, so morali člani o njem sestaviti zapisnik, ki je vseboval vse njegove podatke od višine, barve las, oči, do oblike obraza. Če tak neznan volilec nato odboru ni predložil dokazil, da je res ta, za katerega se izdaja, ga odbor ni smel spustiti h glasovanju in če se je v volilnem odboru pojavil samo dvom o volilčevi identiteti, se je moral z večino odločiti ali naj ga spusti h glasovanju ali ne.⁷

Vsak volilec je moral za listo glasovati s tem, da je glasno imenoval nosilca kandidatne liste, za katero je hotel glasovati. Ko je volilec tako oddal svoj glas, je moral oditi z volišča. Za volišče se je smatralo celotno poslopje v katerem se je glasovalo in njegovo dvorišče.⁸

Cenzura v javnih občilih

V Dravski banovini so bile za občinske volitve leta 1933 volilcem na razpolago tri različne volilne liste in sicer lista JNS, kompromisna lista med člani in nečlani JNS, ter opozicijska lista. To zadnjo so imenovali tudi punktaška lista, saj so jo v večini sestavljali člani bivše Slovenske ljudske stranke. Prav tako kot drugi dve kandidatki na volitvah, se je tudi opozicija spustila v volilni boj, ki pa je bil prav povsod preganjan. V časopisih, ki so bili

močno cenzurirani, so se pojavljali samo članki v podporo režimski stranki, medtem, ko so po opozicionalnih navadno "pljuvali". Ti zadnji na noben način niso smeli agitirati za svoje kandidate v javnih občilih, niti niso smeli sklicevati volilnih shodov. Med drugim je Jutro 3. oktobra pod naslovom "Opor proti punktaškemu terorju" objavilo tudi poročilo, "da so punktaši povsod razvili silen teror, v katerem zlorablajo nebesa in peklo ter uporabljajo tudi surova nasilstva". Kakšna so ta "surova nasilstva" ni pojasnilo.

S približevanjem datuma volitev je bilo prepričevanje ljudi, naj volijo predstavnike JNS, vedno bolj vztrajno. Prisotno je bilo prav v vsaki novi številki časopisa in podprto z najrazličnejšimi argumenti. Od njih so zahtevali, naj gredo za vsako ceno na volišča in volijo eno in edino pravo listo, to je listo JNS. Še na sam dan volitev je Jutro objavilo tale poziv:

VOLILEC! DRŽAVLJAN!

Ko dobiš v roke današnjo številko, boš najbrž že izvršil svojo nacionalno dolžnost s tem, da si na volišču oddal svoj glas nacionalni kandidatni listi v svoji občini. Ako morda tega še nisi storil, potem ne odlagaj kar nič več, marveč pojdi volit takoj!

Voliti moraš tudi, ako je morda v tvoji občini samo ena kandidatna lista. Tudi v tem primeru je dragocen vsak glas, ker je treba pokazati, da postavljena kandidatna lista res odgovarja volji občanov. Številna udeležba tudi po teh občinah naj bo manifestacija za narodno slogo in nacionalno misel!

Ako pa si sam že volil, s tem Tvoje delo še ni končano. Za dalekosežno odločitev gre danes. Zato gre, da bo zmaga nacionalne in državne misli kar največja in najlepša. Tako popolna mora biti, da ne bomo nikdar več imeli posla z razdiralno punktaško politiko, ki nas ovira, da bi mogli vse sile posvetiti izboljšanju gospodarskih in socialnih razmer.

Zato je potreben glas prav slehernega volilca, ki se da pridobiti za nacionalno stvar. In zato poizvedi, ali so vsi Tvoji znanci in sosede že volili. Za kogar izveš da še ni, pojdi k njemu in poskrbi, da bo gotovo šel volit nacionalno listo. Vsak glas je dragocen, pa četudi je v občini morda več tisoč volilcev.

Punktaški hujskači bodo mogoče v noči in danes raztrosili še vse mogoče izmišljotine, da bi zbegali ljudi. Tudi v tem primeru je tvoja dolžnost povsod in vsem povedati, da je vse laž, kar so si punktaši izmislili. Ničesar takega, kar bi vplivalo na volitve, se ni zgodilo ne včeraj, ne v noči. Nobena nova navodila niso bila izdana za volilce. Navodilo je slej ko prej samo eno:

VOLITE VSI NACIONALNO LISTO! VOLITE BREZPOGOJNO IN ZA VSAKO CENO!⁹

⁶ Jutro 15. oktober 1933, str. 2 in Uredba o sestavi kandidatnih list, o sestavi in poslovanju volilnih odborov in o glasovalnem postopku pri volitvah občinskih odborov v Dravski banovini, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 73/1933.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Jutro 15. oktober 1933

mat. Kranj
kranjski.

Kandidatna lista

za volitve občinskega odbora na dan 15. oktobra 1933.

Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Uivališče	hiš. št.	Tek. št.	Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Uivališče	hiš. št.
kandidata					namestnika			
Pirc Ciril	trgovec	Kranj K.p.	27	1.	Pernuš Ivan	čevljar	Kranj m.	92
Mari Maximilij	posesnik	Kranj m.	112	2.	Vertovšek Alojzij	sluga v j.	Kranj K.p.	51
Poljak Josip	insp. v p.	Kranj K.p.	89	3.	Adamič Zvonko	poslovodja	Kranj K.p.	49
Brjšk Franc	trgovca in	Kranj m.	190	4.	Potočnik Albert	tov. delavec	Kranj K.p.	10
Peterlin Miro	hotelir	Kranj K.m.	14	5.	Jansa Franc	trgovca	Kranj m.	115
Gros Oswald	inženir	Kranj m.	52	6.	Košar Lovro	delež. urad.	Kranj K.p.	68
Meinik Ignac	ključavn.	Kranj m.	165	7.	Kristan Peter	čevljar	Kranj S.p.	17
Krt Franc	posesnik	Kranj-Cor. Sava	16	8.	Hönliger Josip	kanclist	Kranj m.	
Jereb Mihovil	vojnik	Kranj K.p.	70	9.	Jenjak Franc	mesar	Kranj S.p.	34
Košnik Ivan	direktor v p.	Kranj m.	183	10.	Puhar Leopold	posesnik	Kranj m.	83
Engelman Jenko	posesnik	Kranj S.p.	26	11.	Bace Lovro	brz. mojster	Kranj K.p.	91
Preš Adolf	tovarnar	Kranj K.p.	124	12.	Pernuš Josip	tovar	Kranj K.p.	10
Dolar dr. Simon	gimnaz.	Kranj m.	145	13.	Veracha Josip	zas. urad.	Kranj K.m.	33
Rebolj Lovro	posesnik	Kranj K.p.	38	14.	Gradišar Ignac	čevljar	Kranj S.p.	49
Kern Adolf	tovarnar	Kranj K.p.	44	15.	Ažman Karl ml.	mizarški pomočnik	Kranj S.p.	37
Colner-Otmav	trg. sotr.	Kranj m.	158	16.	Indihar Franc	priv. urad.	Kranj S.p.	51
Završnik Stanislav	učitelj	Kranj K.p.	30	17.	Pišent Andrej	delavec	Kranj K.p.	11
Poranta Josip	prometnik	Kranj-Cor. Sava	42	18.	Pleninsšek Anton	okrajni tajnik v p.	Kranj m.	124
Jakovič Ciril	zas. urad.	Kranj K.p.	66	19.	Vajt Jelko	brivec	Kranj m.	115
Fejfar Jožef	delovodja	Kranj S.p.	3	20.	Plut Stefan st.	zdrav. urad.	Kranj K.p.	51
Istenič Franc	od. kancl.	Priskovo		21.	Kopušin Jožef st.	posesnik	Kranj m.	133
Govac Josip	krojač	Kranj m.	170	22.	Lasič Franc	učitelj	Kranj	
Puhar Gasper	okladničnik	Kranj m.	161	23.	Grčman Ivan	žal. čuvaj	Kranj K.p.	3
Horvat Josip	trgovca	Kranj m.	45	24.	Holchaker Franc	dentist	Kranj K.p.	17
				25.				
				26.				
				27.				
				28.				
				29.				
				30.				
				31.				
				32.				
				33.				
				34.				
				35.				
				36.				

V dne 1933.

Kandidatna lista Jugoslovanske nacionalne stranke za občinske volitve 15. oktobra 1933 v občini Kranj, z nosilcem Cirilom Pircem (ZAL, Občina Kranj).

Občina: KRANJ

XXIV.

Srez: KRANJSKI

Kandidatna lista

za volitve občinskega odbora na dan 15. oktobra 1933.

Red. št.	Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Bivališče	hšt. št.	Red. št.	Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Bivališče
k a n d i d a t a					n a m e s t n i k a			
1.	Šemrov dr. Franc	industrijski	Kranj	2	1.	Bojarski Franc	trgovac	Kranj
2.	Čadež Jakob	tovarnar	Kranj	169	2.	Černi Franc	podp. p.	Kranj
3.	Kurmer Ivan	posrednik	Kranj	31	3.	Portinar Martin	trgovac	Kranj
4.	Jegerić Rudolf	kmet	Kranj	51	4.	Bojarski Martin	trgovac	Kranj
5.	Petelin dr. Ivan	hotelier	Kranj	11	5.	Blagov Ivan	hotelier	Kranj
6.	Šemrov dr. Ivan	trgovac	Kranj	192	6.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
7.	Čičman Martin	trgovac	Kranj	118	7.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
8.	Čičman Martin	trgovac	Kranj	21	8.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
9.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	121	9.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
10.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	107	10.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
11.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	119	11.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
12.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	58	12.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
13.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj		13.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
14.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	14	14.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
15.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	129	15.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
16.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	93	16.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
17.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	76	17.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
18.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	10	18.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
19.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	145	19.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
20.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	113	20.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
21.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	164	21.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
22.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	29	22.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
23.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	95	23.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
24.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj	36	24.	Čičman Ivan	trgovac	Kranj
25.					25.			
26.					26.			
27.					27.			
28.					28.			
29.					29.			
30.					30.			
31.					31.			
32.					32.			
33.					33.			
34.					34.			
35.					35.			
36.					36.			

Kandidatna lista za občinske volitve v občini Kranj, 15. oktobra 1933, nosilec dr. Franc Šemrov
(ZAL, Občina Kranj).

Volilci v kranjskem srezu (okraju)

Celoten kranjski srez je v času teh volitev obsegal 15 občin (poleg kranjske, še občine Smlednik-Trboje, Predoslje, Tržič, Stražišče, Cerklje, Šenčur, Križe, Predvdor, Naklo, Kovor, Sv. Jošt, Sv. Katarina, Jezersko in Sv. Ana). Po številu prebivalstva in tudi po številu volilcev je bila najmočnejša občina Kranj, ki je imela v tistem času 4191 prebivalcev, od tega jih je 916 imelo volilno pravico. Najmanj prebivalcev in tudi volilcev pa je imela občina Sv. Ana, ki je imela vsega skupaj 596 prebivalcev in od tega 151 z volilno pravico. Celoten kranjski srez je imel 36486 prebivalcev, od katerih jih je imelo volilno pravico 9181, sestavljenih pa je bilo točno 30 kandidatnih list. Samo eno listo je imela občina Sv. Katarina, po tri pa občina Cerklje. Vse ostale občine so imele po dve listi in sicer sta bili običajno listi pristašev JNS in opozicijska lista, ni pa to bil pogoj. Vsaka lista je imela svojega "nosilca liste", po katerem se je tudi imenovala in ta je bil hkrati tudi kandidat za župana.¹⁰

Volitve v občini Kranj

V občini Kranj sta bili sestavljeni dve listi. Nosilec prve je bil dolgoletni kranjski župan Ciril Pirc, nosilec druge pa industrialec dr. Franc Šemrov. Prva je bila uradno potrjena od sodišča, poleg tega pa jo je glavni odbor JNS z Nikolo Uzunovičem na čelu proglasil za "službeno listo Jugoslovanske nacionalne stranke za mesto Kranj". Druga, kakor je bilo zapisano 10. oktobra v Slovenskem narodu v članku pod naslovom "V Kranju samo ena uradna lista", pa je bila potrjena "le" od sodišča.

Kranj v luči predvolilne mrzlice

Tudi v Kranju so se tako kot po celi Dravski banovini vrstili volilni shodi in sestanki, kjer so razpravljali o bližajočih se občinskih volitvah. O dogajanju v mestu je časopisje redno poročalo. Slovenski narod je tako že 22. septembra pisal o enem od predvolilnih shodov pod vodstvom gimnazijskega profesorja in ravnatelja Ivana Košnika, predsednika "akcijskega odbora državnega uradništva za bližnje občinske volitve", ki se je odvijal 20. septembra v salonu hotela Jelen. Tja so bili vabljeni vsi državni nameščenci in uradniki in od vseh prisotnih jih je kar 200 imelo volilno pravico v Kranju. Na tem shodu je ravnatelj Košnik poudaril, da se mora tudi uradništvo potruditi, da bo dobilo čim močnejše zastopstvo v občinski

upravi, kar naj bi doseglo s tem, da bi se pridružilo listi župana Cirila Pirca. Na tej listi je bilo obljubljen predstavnikom uradništva šest do sedem odborniških mest.¹¹

Od začetka oktobra naprej se je tudi v Kranju začela ogorčena volilna borba. Skoraj v vseh gostilnah – in teh je bilo v Kranju veliko – so se dan za dnevno vrstili volilni shodi, tako JNS z nosilcem županom Cirilom Pircem, kakor tudi shodi pristašev dr. Šemrova. Seveda so se tudi opozicionalci zbirali ob gostilniških omizjih, vendar so njihovi sestanki morali ostati skriti pod krinko "prijateljskega druženja".

Časopis Slovenski narod je 13. oktobra poročal, da sta se prejšnji dan v Kranju odvijala dva shoda skoraj hkrati. V hotelu Jelen so imeli shod člani in pristaši liste z nosilcem dr. Šemrovom, v dvorani Narodnega doma pa pristaši liste župana Pirca. Shod v Narodnem domu je bil večji in bolj odmeven, saj je poleg župana Pirca na njem govoril tudi minister dr. Albert Kramer. Da je bil obisk shoda v Narodnem domu res zelo množičen, nam poroča tale zapis:

"... od pol enaindvajsete ure dalje je pritiskala vedno večja množica volilcev in kmalu je bila obširna dvorana polna, pa še galerija in mnogo jih je moralo ostati kar na stopnišču..."

Sestanek je otvoril gimnazijski ravnatelj Košnik in predal besedo županu Pircu, ki je natančno opisal razvoj in modernizacijo Kranja pod njegovim županovanjem in nadaljeval:

"... ko boste prihodnjo nedeljo stopili na volišče, vam bo izbirati med dvema listama: eno je potrdil glavni odbor JNS kot uradno po soglasnem sklepu seje naše krajevne organizacije, drugo pa je potrdilo sodišče kot vsako drugo. Za nacionaliste izbira ne bo težka. Sklep stranke je obvezen za vse njene člane. Že 40 let obstaja napredna stranka v Kranju in Kranj slovi po svoji nacionalni samozvesti po vsi Jugoslaviji. Pokažite v nedeljo, da je Kranj še vedno nepremagljiva nacionalna in napredna trdnjava..."

Tudi minister Kramer, ki je nastopil za županom Pircem, je imel podoben govor. Iz njega bi navedla samo najzanimivejši del:

"... v kranjskem srezu so razmere od nekdaj jako težavne. Naši napredni poslanci so tu vedno vršili z občudovanja vredno požrtvovalnostjo svojo dolžnost in za ves srez je bil Kranj osrednje ognjišče nacionalne misli. Tu je vladal mir, od tu je bilo čutiti le eno enotno voljo, eno solidarnost kranjskega meščanstva od delavca do ne vem kakšnega gospoda, ki je dajala našim političnim delavcem zgled po vsi deželi. In zato z vsemi nacionalnimi delavci bolešno občutim, da je v

¹⁰ ARS, Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani, leto 1933, fasc. 7-3.

¹¹ Slovenski narod 22. september 1933, str. 2.

dobi, ko je treba postaviti enotno disciplinirano armado, ko bi Kranj moral dati zgled ostalim delom sreza, da je nastal notranji konflikt, da se je poleg liste naše stranke kateri na čelu stoji vsezaslužni g. župan Ciril Pirc, postavila še druga. Ali je bila temu povod nezadovoljnost z dosedanjim občinskim gospodarstvom ali nezadovoljnost z dosedanjim županom?...¹²

Minister dr. Albert Kramer (ZAL, fototeka).

Potek volitev v Kranju

Volilna borba v Kranju, je bila po poročanju časopisa Jutro taka, kakršne niso pomnili niti najstarejši volilci. Nasprotniki župana Pirca, so napeli vse sile, da bi se polastili občine in ga na volitvah premagali. Volilcem so pošiljali brzojavke, pisma in razne propagandne letake. Zagovorniki župana Pirca pa so na dan volitev, že zgodaj zjutraj prelepili vsa poslopja v Kranju s kričecimi letaki, ki so jih nekateri trgovci razobesili tudi v svojih izložbah in so ljudi prepričevali v pravilno odločitev, če bodo volili njegovo listo.¹³

V nedeljo, 15. oktobra, so volilce začeli spuščati

na volišče v Mestni hiši ob 8. zjutraj. Spuščali so jih največ po pet naenkrat in sicer po vrstnem redu, kot so stopili v sobo. Predsednik volilnega odbora je ves čas glasovanja vsakemu volilcu pokazal obe kandidatni listi, nepisanim pa je, če so zahtevali, prebral imena vseh nosilcev list. Nato so vsakega kandidata vpisali najprej v splošni seznam volilcev, kamor so vpisali po imenu in priimku vse, ki so prišli volit, nato pa še v poseben seznam volilcev tiste, ki so volili župana Pirca, in v drug seznam volilcev tiste, ki so volili dr. Šemrova.¹⁴

Lista župana Pirca je že od prvih volilnih ur imela večino, ki je znašala okrog 70 glasov. Le okoli 13. ure, naj bi se ta večina zmanjšala na 33 glasov, "ker so poslali pristaši Šemrovove liste zadnjo rezervo v ogenj". Kmalu po tretji uri pa je imela Pirčeva lista zopet nad 50 glasov večine. Glasovanje je tako trajalo neprekinjeno do 18. ure, takrat pa so zaprli volišče in prešteli oddane glasove. Vseh skupaj je bilo 845. Od teh jih je glasovalo za listo župana Pirca 479 in za listo dr. Šemrova 366.¹⁵

Ves dan so se na glavnem trgu pred voliščem zbirali ljudje, ki so z napetostjo sledili volilnemu boju. Proti večeru pa se je tu zbrala ogromna množica, ki je ob razglasitvi končnega izida priredila ponovno izvoljenemu županu Pircu navdušene ovacije. Množica je nato v mogočnem sprevodu krenila proti Narodnemu domu in zatem nazaj skozi mesto "med neprestanim vzklikanjem županu Pircu, JNS in Jugoslaviji".¹⁶

Izid volitev je volilni odbor razglasil takoj, ko je opravil svoje delo, hkrati pa je tudi navedel, koliko odborniških mest dobe kandidati s posamezne liste. Postopek za razdelitev odborniških mest po volitvah je določal zakon o občinah in volilna uredba banovinskega sveta. Potekal pa je takole: tam, kjer je bilo oddanih več kandidatnih list, je razglasil volilni odbor, da sta izvoljeni dve tretjini kandidatov s tiste liste, ki je dobila največje število glasov. Če sta kje dve najmočnejši listi dobili enako število glasov, je bilo potrebno volitve naslednjo nedeljo ponoviti. Ostalo tretjino odborniških mest so razdelili na naslednji način: število glasov vsake od ostalih kandidatnih list, prav tako pa tudi število glasov najmočnejše kandidatne liste, če je dobila absolutno število glasov, se je delilo z 1, 2, 3, in tako naprej, nato pa se je vzel z list, ki so imele največji količnik po vrsti po en odbornik, dokler niso dobili potrebnega števila. Če sta dva kandidata imela enak količnik, je odločil žreb, kateri od njiju bo prišel v odbor. Tak način razdelitve se imenuje D'Hondtov sistem.¹⁷

¹² Slovenski narod 13. oktober 1933, str. 1.

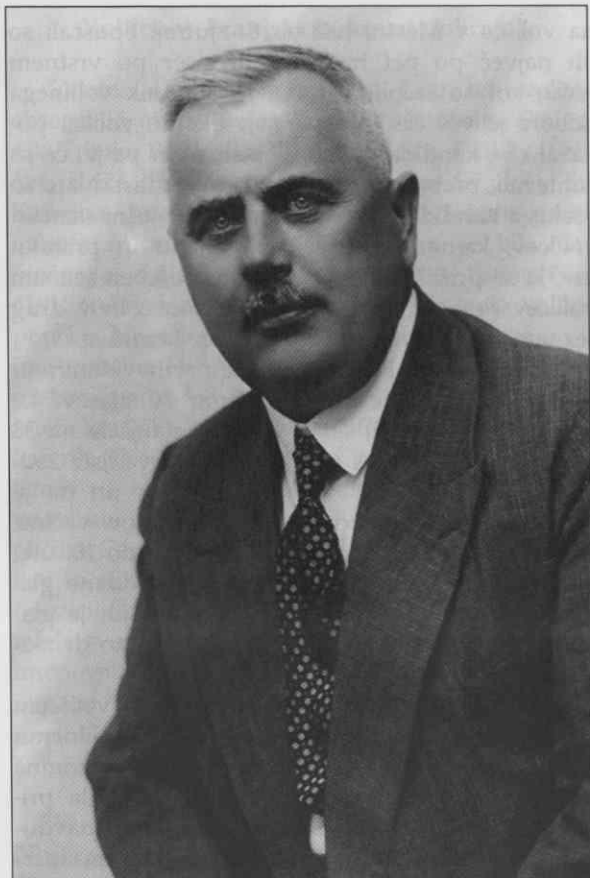
¹³ Jutro, 20. oktober 1933, str. 2.

¹⁴ ZAL, Občina Kranj, te 4191.

¹⁵ Jutro 20. oktober 1933, str. 2.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Zakon o občinah, Službeni list kraljevske banske uprave

Kandidat za kranjskega župana leta 1933 – dr. Franc Šemrov (ZAL, fototeka).

Dolgoletni kranjski župan Ciril Pirc – ponovno kandidiral v letu 1933 (ZAL, fototeka).

Z računanjem po D'Hondtovem sistemu so bila odborniška mesta v občini Kranj razdeljena takole:

Lista Cirila Pirca je dobila 479 glasov, lista dr. Franca Šemrova pa 366 glasov. Ker je bilo v občini na voljo 24 odborniških mest (občine s 3000 do 5000 prebivalci, kamor je spadal tudi Kranj, so volile 24 odbornikov), jih je na zmagovalno listo Cirila Pirca avtomatično odpadlo 16. Za ostalih osem mest pa so delili števili obeh list z 1, 2, 3, 4, ...

PIRC	ŠEMROV
479	366
239,5	183
159,6	122
119,7	91,5
95,8	73,2

Dravske banovine 35/1933 in Uredba o sestavi kandidatnih list, o sestavi in poslovanju volilnih odborov in o glasovalnem postopku pri volitvah občinskih odborov v Dravski banovini, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 73/1933.

Od teh količnikov so vzeli osem največjih. Izmed njih jih je bilo pet na listi Cirila Pirca in trije na listi dr. Franca Šemrova. Tako je lista Cirila Pirca dobila pet odborniških mest in jih je imela skupaj enaindvajset, lista dr. Franca Šemrova pa tri. Z liste dr. Šemrova so prišli v občinski odbor prvi trije predstavniki: nosilec liste dr. Franc Šemrov, Maks Fock in Ivan Kumer. Prav tako pa je v občinski odbor prišlo prvih 21 predstavnikov z liste Cirila Pirca. Sam Ciril Pirc je ponovno postal kranjski župan.¹⁸

V Kranju se je našlo tudi nekaj ljudi, ki s ponovno izvolitvijo Cirila Pirca za kranjskega župana niso bili zadovoljni, zato ne čudi dejstvo, da so njegovo izvolitev skušali izpodbijati na različne načine. Tako je na Upravno sodišče v Celju prišla ovadba, ki jo je vložil R. J., posestnik in kamnoseški mojster iz Kranja. V njej je navedel več nepravilnosti, ki naj bi se dogajale v času občinskih volitev v Kranju. Njegova pritožba je bila v celoti zavrnjena kot neosnovana.¹⁹

¹⁸ ZAL, Občina Kranj, te 2706.

¹⁹ ZAL, Občina Kranj, te 4191.

90/33

XXV.

Poština uprava kraljevine Jugoslavije.

Почтня управа краљевине Југославије.

Brzojavka

Телеграм

Грађански Одр
Кр. н. б. 100
Кр. н. б.

Из — На	Број биро телеграма	Врста биро	Број биро	Предава Време предаје			Службени подаци Службени подаци	Додат Време пријема					Спореја Пријам
				дн	м	с		с	м	с	с	м	
Одговори	842	29	9	20	20			10	9				100 K

Главни odbor proglašao
listu naše organizacije u
Kranju sa mesecem
opredeljenom za izbor
kao zvaničnu listu naše
stranke za mesec
marta.

T. 49. 205.

Tisk. obl. A. 1. str. 1.1.

Telegram glavnega odbora JNS in njegovega predsednika Nikole Uzunoviča, ki proglašajo listo z gospodom Cirilom Pircem za uradno listo JNS za občino Kranj (ZAL, Občina Kranj).

Ker so bile volitve javne, kasneje ni bilo težko izračunati in statistično obdelati podatkov o tem, katere kategorije meščanov so glasovale za listo Cirila Pirca in katere za listo dr. Franca Šemrova. Pirca so najbolj množično volili aktivni in upokojeni državni uradniki in občinski nameščenci, medtem ko so za Šemrovovo listo največ glasovali obrtniki in njihovi pomočniki. Pregledna tabela z rezultati raziskave je bila objavljena v časopisu Gorenjec:

VOLILCI	ŠEMROV	PIRC
Aktivni in upokojeni		
državni uradniki,		
občinski nameščenci	26	172
obrniki in njihovi		
pomočniki	108	103
prosti poklici	12	25
privatni uradniki	26	21
delavci	83	67
trgovci, trgovski sotrudniki		
in podjetniki	66	41
ostali: visokošolci,		
posestniki in privatniki	45	50
skupaj	366	479

XXV).

Napuh pred padcem.

V četrtek 12. 1. m. se je v Kranju raznašal hr. zobju, glasom kalerega sporoča g. Fock g. dr. Šemrova, da je g. predsednik, vlade sprejel listo g. dr. Šemrova kot popolnoma enakopravno. G. Fock si je torej privoščil ulogo govoriti v imenu g. predsednika vlade. Neresnica, vschovan v tej izjavski, pa je mogla vzdržati le par malo časa. Kajti že istega dne zvečer se je pojavil na veličastnem volilnem shodu naše stranke v Narodnem domu generalni tajnik JNS g. minister dr. Kramer ter pojasnil, da niti g. Fock, niti g. dr. Šemrov v Beogradu nista g. predsednika vlade niti videla, še manj pa z njimi govorila. Resnica je le to, da sta se imenovana gospoda oglosila pri g. ministru dr. Kramerju ter želela, da Jugoslovenske nacionalna stranka listo g. dr. Šemrova prizna, ne da bi tudi izjavila, da je to lista Jugoslovenske nacionalne stranke. G. minister je obema gospodoma pojasnil, da je stranka mogla proglasiti kot zračnično strankino listo le kandidatsko listo g. župana Cirila Pirca in to na podlagi sklepa odbora občinske organizacije in sreske organizacije JNS v Kranju. Počutil je oba gospoda, da stranka liste g. dr. Šemrova ne more vzeti v pretres, ker predlagatelj je liste po ogromni večini niso v nikakem slihu z Jugoslovensko nacionalno stranko. Imenoma g. predsednika vlade, kalerega je informiral o stvari, pa je g. minister g. Focku izjavil, da vlada kot državna oblast nima povoda, preganjati kandidotov in podpisnikov liste dr. Šemrova in da je napram tej listi nevtralna. G. minister dr. Kramer je poudaril, da je bilo to vse, kar je povedal gg. Focku in dr. Šemrovu ter jima tudi pojasnil, da je vprašanje ocene ene ali druge liste kot strankine stvar Jugoslovenske nacionalne stranke in nikogar drugega, da pa seveda stranka liste dr. Šemrova ne more smatrati s svojega stališča kot enakovredne listi g. župana Cirila Pirca.

To je torej vsa resnica, ki dovoljno osvetljuje volilne torbatorije naših nasprotnikov in ki jim ne dela posebne časti!

V ožigled bližajoči se resnici so zato vodje agitacije za listo dr. Šemrova takoj tudi umaknili iz prometa letak, ki je njihovim nevinim pristašem poročal, da je nekdo — seveda nikakor Jugoslovenska nacionalna stranka — proglasil listo g. dr. Šemrova kot listo Jugoslovenske nacionalne stranke. Ta nekdo pa nima prav nikake pravice govoriti v imenu stranke, ker ni niti njen najnižji funkcionar.

Zavedni volilci mesta Kranja pa si bodo dobro zapomnili to slabo potegavščino in bodo zato vsi glasovali za edino značilno kandidatsko listo Jugoslovenske nacionalne stranke z nosilcem g. županom Cirilom Pircem.

Trgovci!

Trgovski stan kot eden prvih stanov je brezdravno v precejšnji meri zainteresiran na občinskem gospodarstvu. Trgovski stan je v prvi vrsti zainteresiran na tem, da vlada v občini red, mir, urejenost

in da se občinska kmetna poselava v sedenjih časih, ko se kaš trgovski stan budi za občinske ne večajo, ampak kvečjemu zmanjšujejo. Trgovci imajo interes, da pridejo v občino ljudje, ki bodo delovali v nacionalnem duhu za dobro občinsko gospodarstvo. Da so občinske doklade v Kranju ene najčistjeh v državi, je nemala zasloga župana g. Cirila Pirca. Ako bi želeli, da so v vseh v bodoče ne bodo našagoda prekomerna kmetna, potem se huse odločili in oddali svoje glasove pri najčistjeh volilcih za v lico oficij lno listo JNS, kalere nosilec je naš zaslužni župan g. Ciril Pirc. Trgovci so bili v Kranju že od nekdaj med prvimi nosilci nacionalne ideje in zato sava prepričani, da bodo to svojo nacionalno zavezo pri jutrišnjih volitvah pokazali ter složno glasovali za listo g. Cirila Pirca. Ne pustite se speljati od nasprotnih intrig, ker s tem bi priisnili velik nadež ne samo preteklosti, ampak tudi bodočnosti. Torej glasujte vsi kot en mož za nosilce JNS liste trgovca Cirila Pirca.

VOLITE

listo dosezanjega župana g.

CIRILA PIRCA!

Kdor se volitev ne udeleži, podpira naše nasprotnike!

Volilci, ne bojte se terorja naših nasprotnikov, poskrbljeno je, da se ne bo zaradi volitev nikomur zgodila krivica.

Posredovalnica naših nasprotnikov za službe preneha poslovati v nedeljo, dne 15. oktobra!

Iz programa klerikalno — kapitalistične fronte: socialno vprašanje v našem mestu bomo reševali s krompom ro glavi (Dobesedna izjava klerikalno-kapitalistične fronte.)

Volilci! Uprave mestne občine, osobito Mestne hranilnice v Kranju, ne morele zaupati dosezanjemu predsedniku Maksu Focku, ki je „odlegnil“ zavodu zase dne 22. avgusta 1933 brez vednosti in privoljenja upravnega odbora D.n 1.439.583.—, ki jih je imel naložene proti tromesečni odpovedi, brez vsake odpovedi. Mali vlagatelji pa niso v istem času dobili od svojih vlog niti najpotrebnejših sredstev za življenje. Izgovor, da svojega denarja ne zaupa drugi upravi, ne drži, ker je vsaka uprava pod državnim nadzorstvom in dolžna polagati račun o svojem delu javnosti in oblasti

Volilni letak iz leta 1933 (ZAL, Občina Kranj).

Občina Stražišče

Prav tako, kot po vseh občinah v Dravski banovini so se tudi po ostalih občinah kranjskega sreza vrstili volilni shodi in sestanki predstavnikov liste JNS, ki pa se niso vedno končali z množičnimi ovacijami in pritrjevanjem. Enega takih ponesrečenih nastopov je imel župan občine Stražišče, Anton Križnar, ki je kandidiral na listi JNS. 5. oktobra 1933 je imel na Drulovki, v tamkajšnji gostilni govor o prihajajočih volitvah. Medtem, ko so ga v gostilni zbrani pristaši poslušali, se je pred gostilno zbralo kakih trideset ljudi, ki pa se z njegovim prepričanjem niso strinjali. Ti so začeli glasno ugovarjati in med temi ugovori so padle po pristaših župana Križnarja tudi žaljivke "doli s prasci in pa pfuj klici".²¹

Narodno zavedni fantje so si dali duška tudi v enem od naslednjih dni, ko so se po maši zbrali pred cerkvijo in peli slovenske pesmi. Že to je bil zadosten povod, da so bili ovadeni žandarmerijski postaji.

8. oktobra je bil v vasi Breg sestanek opozicije, ki seveda ni imel uradnega dovoljenja. Nosilec druge liste v občini Stražišče Ciril Šifrar je v privatni hiši zbral okrog trideset ljudi, ki so poslušali njegov govor o prihajajočih volitvah. Njegov sodelavec jih je tudi poučil, kako naj volijo in jim razdelil letake z naslednjo vsebino:

Spoštovani gospod!

15. oktobra bomo po daljši dobi prvič zopet volili novega župana in nov občinski odbor. Občinski zakon hoče, da vzamejo občinsko gospodarstvo v roko moške, ki uživajo zaupanje ljudstva.

Bodoči občinski odbor čakajo težke naloge. Zato hočemo poslati v občinski odbor najboljše moške, ki bodo upravljali občinsko premoženje vestno in pošteno ter bodo za svoje delo odgovorni oblasti in volilcem.

Za našo občino smo predložili sodišču kandidatno listo, ki jo je sodišče potrdilo.

Vabimo Vas, da v nedeljo 15. oktobra volite našo listo, katere nosilec je Ciril Šifrar (po domače Navček)

V ta namen izjavite pred volilno komisijo: VOLIM CIRILA ŠIFRAR!

Pojdimo vsi na volišče za blagor naše občine, našega naroda in naše Jugoslavije.

Na žandarmerijski postaji v Kranju se je 9. oktobra 1933 že pojavila prijava proti Šifrerju Cirilu in sodelavcem. Obtoženi so bili, da so imeli

sestanek brez uradnega dovoljenja in so bili obsojeni na denarno kazen.²²

Stanje pred volitvami je bilo v stražiški občini res zelo napeto in večkrat na meji resnih konfliktov. Nemalokrat se je zgodilo, da je prišlo do pretepov med pristaši nasprotnih kandidatnih list, večkrat pa so jo skupile tudi žandarmerijske patrulje, ki so hotele posredovati.

Očina Tržič

V občini Tržič sta bili vloženi dve kandidatni listi. Nosilec uradne liste JNS je bil Franc Globočnik, medtem, ko je bil nosilec opozicijske liste Ivan Majeršič. Uradna ocena obeh list, ki jo je poslal sreski načelnik iz Kranja na Kraljevo bansko upravo v Ljubljano, je vredna nekaj odstavkov tega teksta:

"Kandidatna lista Globočnik Franca je režimska lista in je vse kandidate označiti kot pristaše državnega in narodnega edinstva. Kandidat za župana, sedanji župan Globočnik F. trgovec v Tržiču, ni doslej sodno ali politično predkaznovan, v državnopolitičnem oziru se obnaša dobro in je pristaš JNS, priznava državno politično edinstvo. Je za pričakovati, da bodo Globočnik in njegov cel občinski odbor na kandidatni listi, vršili v redu svoje posle, kakor do sedaj. Podpisani je mišljenja, da je lista in vsi kandidati na listi, ker so naprednega in državnega mnjenja, za odobriti."

Kaj pa je sreski načelnik v Kranju menil o nasprotni listi?

"Kandidatna lista Majeršič Ivana je izrazita proti režimska lista. Vsi kandidati za odbornike in namestnike so pristaši liste SLS in ne priznavajo državnega in narodnega edinstva. Kandidat za župana v Tržiču je Majeršič Ivan, ni v državno-političnem oziru zanesljiv, je separatističnega mišljenja in je bil radi agitacij in sličnega večkrat politično predkaznovan, in sicer iz tega razloga, ker se izrazuje tudi, da so sedanje volitve en plebiscit. Tudi ne priznava sedanji režim. Ni za pričakovati, da bo vršil svoje občinske posle s svojim odborom v redu, ker bi izvajal korupcijo, ker še sedaj obetajo klerikalci, da bodejo potem z vladno stranko obračunali, ako bodo zmagali pri sedanjih občinskih volitvah. Ostali odborniki in namestniki navedeni v kandidatni listi so separatističnega mišljenja, ker izvirajo vsi iz bivše SLS ali klerikalne stranke. Podpisani je mnjenja, da bi se lista socialistov oz. klerikalcev razveljavila, ker ne bode rodila dobrega sadu, naj si bode v maščevanju ali političnem pogledu, ker ti ljudje ne priznajo družega kakor sami sebe, ker že sedaj maščevanje prisegajo napram ljudem kateri so državnega in

²¹ ARS, Okrajno glavarstvo Kranj, AS 131, fasc. 51.

²² Ibid.

naprednega mišljenja, kakor tudi bojkot trgovcem in drugim obrtnikom."²³

Občina Šenčur

V občini Šenčur sta bili postavljeni dve kandidni listi. Nosilec uradne liste JNS je bil Jakob Šter, nosilec opozicijske liste pa Anton Umnik. Slednji je bil v tistem času znan kot soobtoženec v aferi v zvezi s "šenčurskimi dogodki", ki so se odvijali 22. maja 1932, torej komaj leto in pol pred občinskimi volitvami. Prav zaradi tega so "nacionalisti" s strahom pričakovali dan volitev, saj so se bali podobnih nemirov kot 1932.

Umnik je predstavljal močnega nasprotnika režimski listi. Skupaj s svojimi sodelavci je dosegel, da so bile občinske volitve v Šenčurju z dne 15. oktobra 1933, razveljavljene. In kako mu je to uspelo?

Predstavniki svoje liste na volišču je bil ta dan sam Anton Umnik, njegov namestnik pa je bil Janez Celjer. Volilni odbor je že v začetku pokazal do njiju nespoštovanje s tem, da jima je ukazal, naj sedita na nizki šolski klopi in jima prepovedal, da bi stala ali karkoli zapisovala. Onemogočen jima je bil tudi pregled nad poštenostjo občinskega tajnika, ki je vpisoval volilce, saj je ta vsakič, ko je kdo glasoval za listo Umnik Antona, pred pisalom držal roko ali list papirja, tako, da je bil nemogoč pregled nad tem, ali je kandidata vpisal ali ne. Kljub zahtevi Umnika in njegovega pomočnika, da bi pogledala v svoj glasovalni seznam, jima tega niso dovolili. Poleg tega nista smela dajati nikakršnih pripomb, ki bi se zapisale v volilni zapisnik, kar jima je omogočal zakon.

Okrog 8.30 dopoldan se je na volišču zgodil manjši incident. Neki volilec se je namreč po tem, ko je že glasoval za svojega kandidata obrnil k Umniku in ga vprašal ali lahko z vlogo pri hranilnici in posojilnici v Šenčurju plača svoj dolg pri isti hranilnici. Umnik mu je na to odgovoril, naj pride v hranilnico in se bosta tam o tem v miru pogovorila. V tem trenutku pa je predsednik volilnega odbora ukazal, naj se Umnik odstrani iz volilne sobe, češ, da agitira. Umnik mu je pojasnil, da je le odklonil vsak razgovor, ne pa agitiral. Nato je dobil odgovor, da bi pač lahko agitiral, četudi predsednik odbora tega ni slišal. Šele, ko mu je predsednik volilnega odbora zagrozil, da bo proti njemu uporabil silo, se je Umnik moral umakniti iz volišča. Odpeljal se je na Sresko načelstvo v Kranju, kjer je dal ves dogodek v zapisnik in predlagal, naj se le-tega odda državnemu tožilstvu in naj ti vložijo tožbo proti predsedniku volilnega odbora.

Kljub vsem prepovedim, da ne sme imeti v rokah volilnega imenika, da ne sme ničesar zabeležiti in ne sme pregledovati nobenih zapisnikov, zlasti pa ne glasovalnega zapisnika, se je Umniku posrečilo, da je do odhoda iz volilnega lokala štel volilce, ki so oddali glas za njegovo kandidatsko listo. Štel jih je na rožni venec, ki ga je imel ves čas v rokah. Ko je odhajal iz sobe, je svojemu namestniku povedal, kakšen je rezultat.

Namestnika Antona Umnika, Janeza Celjerja, so doletele enake prepovedi, kot njegovega predhodnika. Prav tako, kot Umnik, je imel tudi on v rokah rožni venec, na katerega je nekaj časa štel volilce, ki so glasovali za listo Umnik Antona. Predsednik volilnega odbora mu je nato rožni venec odvzel z razlago, da brez njega pač ne bo mogel šteti. Zatem je šel Celjer na stranišče, kjer je iztrgal iz notesa nekaj listkov in jih vtaknil v žep. V volilni sobi je od teh listkov za vsakega, ki je volil Umnikovo listo, odtrgal v žepu majhne lističe in jih svaljal v papirnate kroglice, ter jih spuščal na dno žepa. Na ta način je skupaj z Umnikom naštel za svojo listo 399 glasov.

Ob koncu volitev je volilni odbor razglasil rezultate. Lista Jakoba Štera je dobila 334 glasov, lista Antona Umnika pa 269 glasov. Skupno so bili oddani 603 glasovi.

Ko so volilci izvedeli za dogajanje v volilni sobi, so začeli zbirati podpise tistih, ki so volili listo Antona Umnika. Žandarmerija zbiranja podpisov ni dovolila, prav tako tudi ne Sresko načelstvo v Kranju in sicer z razlago, da bi s tem ljudi preveč razburjali. Kljub prepovedi jim je uspelo zbrati 385 podpisov volilcev, ki so bili pripravljeni priseči, da so volili listo Antona Umnika, kar je bilo dovolj za dokaz o nepravilnosti volitev. Če so namreč glasovali 603 volilci in jih je za listo Umnik Antona glasovalo najmanj 385, jih je lahko za nasprotno listo glasovalo samo 218. To pa je bil dovolj močan dokaz o nepravilnosti, tako, da je Upravno sodišče v Celju volitve razveljavilo. Razglas o razveljavitvi občinskih volitev v Šenčurju so objavili v Službenem listu 7. februarja 1934. Nove volitve so bile razpisane za nedeljo, 11. marca 1934. Medtem pa naj bi v občini Šenčur prišlo tudi do komasacije, zato so se volitve prestavile na 11. november 1934, ko naj bi bile znane nove občinske meje. Ker pa do komasacije vendarle ni prišlo, je ban dokončno določil dan novih volitev v občini Šenčur in sicer so bile volitve v nedeljo 3. junija 1934.²⁴

Na ponovljenih volitvah v Šenčurju je glasovalo 536 volilcev. V časopisu Gorenjec so nato 16. junija objavili rezultate ponovljenih volitev: nacionalna lista z nosilcem Jakobom Šterom je dobila

²³ ARS, Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani, leto 1933, fasc. 7-3.

²⁴ ARS, Okrajno glavarstvo Kranj, AS 131, fasc. 50 in Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine, 7. februar 1934, 3. marec 1934, 25. april 1934.

182 glasov, medtem, ko je lista Antona Umnika dobila 354 glasov.²⁵ Trditev, da so na volitvah 15. oktobra 1933 prikrojili rezultate, se je torej pokazala za resnično.

Občina Smlednik-Trboje

V občini Smlednik-Trboje sta bili vloženi dve kandidatni listi. Uradna lista JNS je nosila ime Jerneja Bohinca, medtem, ko je bil nosilec opozicijske liste Jože Burger, kmet iz vasi Hraše.

Na volišču sta bila na dan volitev predstavnika liste opozicije sam nosilec liste, Jože Burger in njegov namestnik Anton Bonča. Nobenemu od njiju ni bil dovoljen vpogled v volilne dokumente, s čimer je bil tudi tu kršen zakon. Kadar pa je Burger le hotel pogledati v volilne dokumente, ga je župan Bohinc, čeprav je bil član volilnega odbora, ozmerjal.

Burger in Bonča sta na majhne listke vpisovala imena tistih, ki so volili za njuno listo. Naštela sta jih okrog 383. Okrog 16. ure je dobil Burger obvestilo svoje nečakinje M. T., ki je bila soproga predsednika volilnega odbora, da mu najeti možje nameravajo vzeti in raztrgati zapiske o poteku glasovanja. Zaradi tega je dal Burger vse te zapiske nekemu volilcu njegove liste in ta jih je odnesel s sabo. Zadnji listek, na katerem je bilo zapisanih 12 volilcev, od katerih so štirje volili njegovo kandidatno listo, pa so ti najeti možje Burgerju dejansko vzeli in ga strgali. Prvič so vdrli na volišče okrog 17. ure, drugič ob 17.30 in tretjič ob 18. uri, tik pred zaključkom volitev. Vsakokrat so zgrabili Burgerja in ga odvlekli iz volišča, pri čemer so letele nanj psovke, pa tudi mnogoštevilni udarci, od katerih je dobil Burger tudi lažje poškodbe.

Ob vsakem takem napadu so se žandarji odstranili in se vrnili šele potem, ko so najemniki spravili Burgerja z volišča. Proti nasilnežem niso ukrepali. Šele po razglasitvi izida občinskih volitev je komandir žandarmerijske patrulje rekel županu Bohincu: "Prosim g. župan, da se vaša banda odstrani".

Po končanih volitvah so razglasili, da je od 607 volilcev za Jerneja Bohinca glasovalo 308, za Joža Burgerja pa 299 volilcev. Rezultat, do katerega sta prišla Burger in njegov pomočnik, pa se je od tega bistveno razlikoval. Sama sta prišla do rezultata, da je za njuno listo glasovalo 387 volilcev, za listo župana Bohinca pa samo 220.²⁶

Tudi v tej občini so tisti volilci, ki so volili listo Jožeta Burgerja podpisali izjavo, da so volili to listo in, da lahko to tudi kadarkoli prišežejo. To izjavo je podpisalo 392 volilcev. Po pritožbi na Upravno

sodišče v Celju so bile volitve z dne 15. oktobra 1933 v občini Smlednik-Trboje razveljavljene. Nove volitve so bile razpisane za nedeljo 3. junija 1934. Tudi o rezultatih teh volitev je 16. junija poročal Gorenjec. Teh novih volitev se je udeležilo 561 volilcev, od katerih je glasovalo za listo Jerneja Bohinca le 176, za listo Joža Burgerja pa 385 volilcev.²⁷ Razmerje, ki ga je navajala pritožba, je bilo celo izboljšano v korist Burgerjeve liste. Upravno sodišče je torej upravičeno razveljavilo volitve.

Očina Naklo

V občini Naklo sta bili vloženi dve kandidatni listi. Nosilec liste JNS je bil Janez Pavlin, kmet iz vasi Polica, nosilec opozicijske liste pa je bil Janez Marinšek, kmet iz vasi Strahinj. Tudi v tej občini so se dogajale nepravilnosti, katerih posledica je bila prijava občinskega odbora na Upravno sodišče v Celju. In kaj je bil povod temu?

Marinšek je bil kot predstavnik svoje kandidatne liste v času volitev v volilni sobi. Z njim je bil tudi njegov namestnik Anton Zelnik. Njuni zahtevi, da bi smela pogledati v volilne zapiske, predsednik odbora ni hotel ugoditi, s čimer je bil zakon zopet kršen.

Tudi Marinšek je imel s seboj list papirja, na katerega je zapisoval volilce, ki so glasovali za njegovo kandidatno listo. Do 18. ure jih je naštel 227. To je sporočil tudi volilnemu odboru, ta pa mu svojih rezultatov ni hotel sporočiti. Takrat so od Marinška tudi zahtevali, da se odstrani iz volišča. Temu naj bi nasprotovali celo volilci nasprotne kandidatne liste. Marinšek pa se je moral kljub vsem ugovorom odstraniti.

Ob razglasitvi rezultatov občinskih volitev 15. oktobra 1933, je volilni odbor naznanil, da sta za listo, katere nosilec je bil Marinšek, glasovala 202 volilna upravičenca, za listo z nosilcem Pavlinom pa 249 volilnih upravičencev.

Ker je po ugotovitvah Marinška za njegovo listo glasovalo 227 volilnih upravičencev, od 451-tih, jih je torej za nasprotno listo lahko glasovalo samo 224. Tudi v tej občini so zbrali 227 podpisov volilcev, ki so zapisali, da lahko s prisego potrdijo, da so glasovali za listo Janeza Marinška. Poleg teh podpisov se je znašla tudi pripomba, da, "če ne bi bilo terorja nad volilci, bi kandidatna lista Pavlin Janeza ne dobila niti sto glasov".²⁸

Upravno sodišče v Celju pa tokrat pritožbi ni ugodilo. Volilni rezultati so kljub ugovorom ostali isti in zmagala je lista JNS, z nosilcem Janezom Pavlinom.

²⁵ Gorenjec 16. junij 1934, str. 3.

²⁶ ARS, Okrajno glavarstvo Kranj, AS 131, fasc. 50.

²⁷ Gorenjec 16. junij 1934, str. 3.

²⁸ ARS, Okrajno glavarstvo Kranj, AS 131, fasc. 50.

Občina Preddvor

Tudi v občini Preddvor sta bili vloženi dve kandidatni listi. Nosilec liste JNS je bil Peter Markič, posestnik iz Zgornje Bele in dotedanji župan občine Preddvor, nosilec opozicijske liste pa je bil Ivan Bizjak, posestniški sin iz Zgornje Bele.

Bizjak je bil kot predstavnik svoje liste v času volitev v volilni sobi. Z njim je bil tudi njegov pomočnik Karel Zaplotnik. Ko je Zaplotnik zahteval vpogled v volilne zapise, ga je žandarmerija od 8. do 11. ure odstranila z volišča. Poleg teh dveh je bil v volilnem lokalu tudi Kristel Regovec, predelavec v Lesni tovarni, ki pa ni bil član volilnega odbora, ne predstavnik kake liste.

Ob končanih volitvah je bil rezultat 262 glasov za Janeza Bizjaka in 342 za Petra Markiča. Za kandidatno listo Petra Markiča je glasovalo najmanj 100 delavcev iz tovarne Dolenc in Lesne tovarne Heinrihar. Tu pa se pokaže pomembna vloga prej omenjenega Kristela Regovca v volilnem lokalu v času občinskih volitev. Franc Heinrihar, lastnik lesne tovarne, naj bi namreč 14. oktobra 1933, dan pred občinskimi volitvami, sporočil vsem svojim delavcem: "Jutri bodo volitve. Vsi morate iti volit starega župana (Markič Petra). Kdor ne bo šel volit naj si drugje išče kruh". Podobno naj bi zahtevala tudi uprava tovarne Dolenc od svojih delavcev.²⁹

Za polno mero naj bi poskrbel tudi orožnik Vidic, ki naj bi ves čas volitev stal pred vrati volilne sobe in skrbel zato, da se volilci Bizjakove liste niso zbirali pred voliščem. Za volilce Markičeve liste so bila pravila drugačna, saj naj bi imeli svoje zbirališče v gostilni Brolih, "kjer so veselo proslavljali svojo zmago".³⁰

Rezultat teh volitev kljub ugovoru ni bil razveljavljen in zmagala je lista JNS z nosilcem Petrom Markičem.

Občina Predoslje

Prav tako kot skoraj v vseh občinah kranjskega sreza sta bili tudi tu vloženi dve kandidatni listi. Nosilec liste JNS je bil Janez Novak, posestnik s Primskovega, nosilec opozicijske liste pa Ivan Zabret, tovarnar iz Predoselj. Ta zadnji je bil prav tako, kot Anton Umnik iz Šenčurja eden glavnih akterjev in udeležencev v "Šenčurskih dogodkih", 22. maja 1932.

Pritožba na Upravno sodišče v Celju iz občine Predoslje je zanimiva predvsem zato, ker se tokrat edinokrat ne pojavi kot obtoženec predstavnik liste JNS, ampak prav pristaši JNS tožijo opozicijo in ji očitajo nepravilnosti. In kaj ji očitajo?

1. nosilec opozicijske liste Ivan Zabret in njegov brat Jožko Zabret naj bi obljubljal volilcem, da jih zaposlita v svoji tovarni, če bodo glasovali za njuno listo

2. preko svojega šoferja naj bi dala nagrado po 10. Din volilcem zato, da bi volili opozicijsko listo. Denar so tako prejele štiri osebe

3. da je Ivan Likozar obljubil Lovrencu Žanu in Luki Pogačniku po eno obleko, Francu Završniku pa izročil ene hlače, če volijo listo Ivana Zabreta

4. da so volilcem dajali pijačo za to, da bi volili Ivana Zabreta

5. da so imeli na dan volitev agitacijsko pisarno v župnišču na Primskovem

6. da so kandidati na Zabretovi listi znani sodelujočenci "Šenčurskih dogodkov", nasproti sokolstvu, da so med njimi nezanesljivi ljudje, komunisti in punktaši

Tej tožbi Upravno sodišče ni ugodilo in sicer z razlago, da "volilna agitacija ni sestavni del uradnega volilnega postopka, zato ne morejo biti kazniva dejanja storjena v volilni agitaciji razlog za razveljavitev".³¹

Rezultati volitev

Kot je videti iz navedenih primerov, je bil boj za glasove volilcev tako v režimski stranki, kot tudi v opoziciji, hud. Ne glede na to, da cenzura opoziciji ni dovolila agitiranja po javnih občilih, žandarmerija pa je razganjala njihova zborovanja, so si opozicionalci v nekaterih občinah pridobili zmago. Tudi volilni rezultati, ki so bili objavljeni v časopisju, so se med seboj razlikovali v kar nekaj številkah. Tako naj bi po podatkih v Slovincu v kranjskem srezu od 9811 volilnih upravičencev dejansko volilo 7275 volilcev. Od 7275 glasov, so liste JNS dobile 4325 glasov, kompromisne liste 398 in opozicija 2542. Večino glasov je dobila JNS v 12-tih občinah (tu sta všteti tudi še občini Šenčur in Smlednik-Trboje),³² opozicija pa v treh in sicer v občinah Predoslje, Kovor in Sv. Jošt.³³

Takratni liberalni minister Pucelj, je po zaključku občinskih volitev in objavi rezultatov izjavil:

"... Navadno smo po končanih volitvah odpustili tudi nasprotnikom. Tudi sedaj bodi tako! Odpustili bomo zapeljancem, toda za zapeljivce bo sledila najstrožja kazen in preganjanje do konca, da bo tako naša lepa slovenska zemlja očiščena tega plevla in da bo narod svobodno gospodaril v naših občinah..."³⁴

³¹ ARS, Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani, leto 1933, fasc. 7-3.

³² Slovenec 17. oktober 1933, str. 2.

³³ Jutro 17. oktober 1933, str. 1.

³⁴ Slovenski narod 16. oktober 1933, str. 1.

²⁹ Ibid.

³⁰ Gorenjec 17. oktober 1936

Pomembnejši dogodki med letoma 1933 in 1936

Režimska stranka svoje večinske zmage ni mogla dolgo uživati, kajti za njen blagor pogubni dogodki so se začeli vrstiti. Že 9. oktobra 1934 skoraj natanko eno leto od občinskih volitev, so v Marseillu ubili jugoslovanskega kralja Aleksandra in 6. februarja 1935 so kraljevi namestniki razpustili Narodno skupščino. Nove volitve so bile izvedene 5. maja 1935 in volilne rezultate so morali objaviti kar dvakrat, zaradi ogorčenja javnosti spričo očitnih goljufij. Zaradi vseh zapletov je knez Pavle, v zaostrenih političnih razmerah, sklenil spremeniti vlado in njeno politično podlago. Jevtič je moral 24. junija 1935 odstopiti, sestavo nove vlade pa je zaupal Milanu Stojadinoviču. Ta se je pri sestavi vlade naslonil predvsem na Narodno radikalno stranko, Jugoslovansko muslimansko organizacijo in na Koroščevo Slovensko ljudsko stranko. Ta vlada se je razlikovala od prejšnjih po tem, da je bilo v njej zastopanih več strank, med tem, ko so bile prejšnje sestavljene le iz predstavnikov JNS. Konec poletja 1935 je Stojadinovič iz vseh treh v vladi sodelujočih političnih strankarskih taborov ustanovil novo režimsko stranko, Jugoslovansko radikalno zajednico – JRZ.

Takšne notranje politične razmere so torej oblikovale popolnoma nove okoliščine, v katerih so se v letu 1936 odvijale naslednje občinske volitve. Tokrat je vlogo režimske stranke prevzela JRZ, glavni akterji iz prejšnjih občinskih volitev pa so ostali v opoziciji.

Agitiranje v časopisju

Občinske volitve v Dravski banovini so bile v letu 1936 določene za nedeljo, 25. oktobra. V časopisju so se že kak mesec pred tem začeli pojavljati članki na temo lokalnih volitev. To leto je na svoj račun prišla tudi opozicija iz leta 1933, ki si je, osvobodjena cenzure, privoščila dokaj agresivne in udarne članke. V časopisu Gorenjec je bil 23. oktobra zapisan eden ostrejših, z najslikovitejšim opisom dneva volitev v letu 1933:

"... Na dan volitev 1933:

1. so sleparili JNS mogotci vse vprek
2. naših predstavnikov največkrat niso pustili blizu, da so potem lažje "delali" volitve
3. mnogo naših predstavnikov in celo nosilcev list so enostavno spravili pod ključ, da so
4. mogli voliti mrliči in, da so
5. napisali za svoje volilce mnoge naših ljudi, ki sploh volili niso
6. s terorjem in grožnjami so silili ljudi na volišče, da zavlada "JNS paradiž"
7. državni uradniki so morali celo predsed-

nikom volilnih komisij predlagati v podpis potrdila, da so se resnično udeležili volitev in da so svoj glas oddali za "nacionalno" stranko ..."³⁵

Eden milejših člankov je izšel v Slovincu na sam dan volitev. V njem je bilo ponovno poudarjeno, da je režim na prejšnjih volitvah hotel zmagati za vsako ceno in je bila zato prepovedana vsaka beseda o volitvah v tem časopisu. Za tokratne volitve pa je trdil, da je vlada dovolila tudi njej nasprotnim časopisom, da nagovarjajo volilce za svoje interese, "ker hoče res slišati pravo misel ljudstva". Zapisali so tudi, da je prejšnji režim vsakogar silil "da se je klanjal njegovim ljudem, če ne, je bil razglašen za protidržavnega človeka, ki je bil zaprt, tepen, preganjan, zaničevan, brez pravic kakor divja zver, dasi je moral plačevati davke in je tudi sicer vestno izvrševal vse dolžnosti vestnega državljana".³⁶

Članki v časopisju tega leta so se vsaj po večini zelo razlikovali od tistih napisanih v času volitev 1933. Zdaj je vse potekalo veliko bolj umirjeno. Člani režimske JRZ so bili globoko prepričani v svojo zmago. Največja agitacija v njihov prid so bili članki, ki so volilcem pokazali, koliko boljše so razmere sedaj, kakor pa so bile pred tremi leti, kako boljše ravnaajo z njimi njihovi državniki, koliko manj terorja je po mestih in vaseh, pa vseeno delajo po istih zakonih kot so njihovi predhodniki v letu 1933. Čim bolj so se volitve pred tremi leti pogrezale v temo in nasilje, tem lepše in pravičnejše so se ljudem zdele nove...

Volitve v kranjskem srezu

V letu 1936 vsem občinam kranjskega sreza iz različnih vzrokov ni uspelo izvesti volitev na dan 25. oktobra, zato so volili ob štirih različnih terminih. Kot prvi so šli na volišče 3. maja volilci v občini Šenčur, 20. septembra so jim sledili v občini Mavčiče, 25. oktobra pa v večini ostalih občin kranjskega sreza. Kot zadnji v celotni Dravski banovini so uspeli izvesti volitve v občini Kranj, in sicer šele 20. junija 1937.

Za te volitve so veljali enaki ukrepi, kot za volitve leta 1933. Volilci so začeli prihajati na volišče ob 7. uri zjutraj, volišča pa so bila odprta do 18. ure popoldne. Svoj glas je smel oddati samo tisti, ki je bil v določenem času vpisan v popravljen volilni imenik. Tudi tokrat so bile volitve javne, saj je vsak volilec pred komisijo glasno imenoval nosilca liste, za katero je volil. Nihče ni smel stopiti na volišče z orožjem ali orodjem, prepovedano je bilo točenje alkohola na dan pred volitvami, na dan volitev in dan po volitvah. Prepovedano je bilo podkupovanje, nasilno odvraca-

³⁵ Gorenjec 23. oktober 1936, str. 1.

³⁶ Slovenec 25. oktober 1936, str. 2.

nje volilcev od glasovanja in razpečevanje letakov, oviranje volilnega odbora z vpitjem ali kakim drugim dejanjem. Dolžnost volilnega odbora je bila sestaviti zapisnik o njegovem delovanju pred, med in po volitvah in končno tudi poročilo o izidu volitev.

Občina Šenčur

Decembra 1935 se je občina Šenčur povečala za približno 1500 prebivalcev, saj so se ji priključile vasi Voglje, Voklo, Hrastje in Prebačevo, prej del občine Trboje. Takrat veljavni zakon o občinah je ob takšni spremembi predvideval izvedbo novih občinskih volitev v roku treh mesecev. Tega se Šenčurjani sicer niso strogo držali, saj so volitve izvedli z dvomesečno zamudo, 3. maja 1936.³⁷

Poleg režimske liste JRZ, katere nosilec je bil dotedanji šenčurski župan Anton Umnik, so v Šenčurju sestavili svojo listo tudi pristaši bivšega režima, člani JNS. V virih sicer ni ostalo zapisano, kako so ti zadnji izbirali svoje kandidate, zato pa nam je v časopisu Gorenjec ostal zapis iz aprila 1936, iz katerega lahko razberemo, kako so simpatizerji JRZ izbirali svoje. To naj bi počeli na kar se da demokratičen način, saj so po vaseh organizirali sestanke, v katerih so volilci predlagali in končno tudi z večino določili nosilca liste in zastopnika določene vasi. Ob koncu je bil za nosilca liste po vseh vaseh soglasno določen Anton Umnik, za podžupana v vaseh Voglje, Voklo, Prebačevo in Hrastje pa gospod Golorej iz Voklega. Za člane uprave so izbrali ljudi iz vseh vasi, ki jih je obsegala nova občina. Na kandidatni listi so bili kandidati iz kmečkega, delavskega in obrtniškega stanu, sorazmerno s številom članstva.³⁸

Ker so bile volitve v Šenčurju to leto izvedene kot prve med vsemi občinami kranjskega sreza, ne preseneča, da so povzročile splošno zanimanje. Veliko se je agitiralo za listo JRZ in tudi časopis Gorenjec je objavljajl oglase, ki so ljudi prepričevali: "... Volite Antona Umnika! ... Niti eden od kandidatov iz nasprotne liste Vam ne more nuditi in obljubljeni toliko pomoči ..."39

Šenčurjani so se tako 3. maja z veliko večino odločili za listo JRZ in njenega nosilca Antona Umnika, saj je njegova lista zmagala s 694 glasovi, medtem, ko jih je nasprotna lista dobila samo 76 in tako ni zbrala niti 12,5 % glasov, potrebnih za izvolitev vsaj enega njihovega kandidata v občinski odbor.⁴⁰

Veseli med pristaši JRZ je bilo veliko. Časopis Gorenjec je 9. maja objavil sliko novega občinskega odbora sestavljenega samo iz članov JRZ in ga dajal za zgled ostalim občinam. Poleg tega je zapisal kar nekaj hvalnic na njegov račun. Značilna je tale: "... Dostojanstven, skupnemu blagru vdan občinski parlament, neodvisna, za ureditev in realizacijo najpotrebnejših javnih del sposobna in zdrava občinska samouprava, ki sledeč samo svoji vesti, podaja dar kreposti tudi bednim in življenja potrebnim – to je najlepša prognoza s katero stopa novoizvoljeni občinski odbor na pot k idealnemu cilju..."41

Občina Mavčiče

Nova občina Mavčiče je nastala z združitvijo katastrskih občin Jama, Mavčiče, Podreča in Praše v začetku leta 1936. Ker je takrat veljavni zakon o občinah ob takih primerih predvideval izvedbo novih volitev v roku treh mesecev, so tudi tu z nekajmesečno zamudo, 20. septembra, izvedli nove občinske volitve. Časopis Jutro je 22. septembra sicer poročal, da je opozicija, oziroma pristaši JNS tožila nad terorjem, toda do resnejših problemov ni prišlo. Nova občina je premogla 245 volilnih upravičencev, od teh jih je na volitvah sodelovalo 105 ali 43%.⁴²

Občina Tržič

V občini Tržič so, tako kot v večini občin v Dravski banovini, volili 25. oktobra 1936. Vloženi sta bili dve kandidatni listi. Nosilec režimske liste JRZ, je bil Ivan Majeršič, banski svetnik in nosilec opozicijske liste iz leta 1933, nosilec liste JNS pa Franc Globočnik, dotedanji župan.

22. oktobra, tri dni pred volitvami, so se zjutraj po tržiških ulicah pojavili letaki s komunistično vsebino, ki so bili zelo hitro odstranjeni. Da bi preprečili ponovno akcijo, je okrog 70 fantov prevzelo stražo po tržiških ulicah. Zadnjo noč pred volitvami so bile te straže še okrepljene.

Časopis Gorenjec je 31. oktobra poročal, da je na dan volitev "mladina navdušeno vodila volilce na volišče, kjer je lista JRZ dobivala vedno več glasov". Ob 10.35 je bilo za listo z nosilcem Majeršičem oddanih 219 glasov, za Globočnikovo listo pa 62. Ob 17. uri je Majeršič zbral že 447 glasov, Globočnik pa 209. Končni rezultat je bil 469 glasov za listo z nosilcem Majeršičem in 232 glasov za listo z nosilcem Globočnikom. Od 914 volilnih upravičencev je na volitvah sodeloval 701 volilec, kar je 77%. Ves čas volitev so vodili točen pregled kdo je že volil in kdo še ni. Od časa do časa so

³⁷ Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine, 1. april 1936, Gorenjec 4. januar 1936, str. 2 in 11. januar 1936, str. 3.

³⁸ Gorenjec 25. april 1936, str. 1.

³⁹ Gorenjec 2. maj 1936, str. 2.

⁴⁰ Gorenjec 9. maj 1936, str. 1.

⁴¹ Ibid.

⁴² Jutro 22. september 1936, str. 2.

vmesni rezultat izobesili tudi na volišču, tako, da so nekateri to slikali kot teror, ki naj bi bil celo hujši kot leta 1933.

Vzdušje ob razglasitvi rezultatov nam slikovito predstavi Gorenjec: "... Na trgu, pred voliščem so se zbrale množice ljudi in prepevale narodne pesmi in vzklikale dr. Korošcu in banu Natlačenu. Predsednik volilne komisije je na to odprl okno volilne sobe in naznanil, da je dobila lista z nosilcem Majeršič Ivanom 22 občinskih odbornikov, lista z nosilcem Globočnik Francem pa 2. Sledile so ovacije, zaigrala je godba na pihala in skozi mesto se je razpotegnil sprevoz navdušenih volilcev..."⁴³

Občina Stražišče

V občini Stražišče so občinske volitve izvedli v predpisanem roku, to je 25. oktobra 1936. Vloženi sta bili dve kandidatni listi in sicer režimska JRZ, katere nosilec je bil Franc Triller, posestnik z Oreška, nosilec opozicijske liste pa je bil Anton Križnar, dosedanji župan občine.

Na volitvah je od 1127 volilnih upravičencev glasovalo 824 volilcev, kar je 73%, od teh 390 za listo Franca Trillerja, za listo Antona Križnarja pa 434. Lista JRZ je torej dobila samo 4 občinske odbornike, opozicijska lista pa 20. Pristaši JRZ so svoj volilni rezultat komentirali takole: "... Stali smo sami nasproti JNS-arjem in marksistom, ni nas podpirala ne železnica, ne tovarne in kot dostojni ljudje se nismo mogli posluževati sredstev, kakršnih so se nasprotniki: laž, grožnje, vse mogoče obljube, pobijanje oken, posebno pa alkohol. Celo na volitve so prihajali pijani, v gostilni Antona Križnarja pa se je cel dan 25. oktobra točil čaj, kakor so konstatirali orožniki ..." ⁴⁴ V istem članku tudi razlagajo, da se je zadnjih nekaj let v občino priselilo veliko delavcev iz drugih krajev, saj je število volilcev zrastle s 400 na 1127. Od teh naj bi jih veliko v občini ne imelo niti stalnega bivališča in taki naj bi bili še posebej dovzetni za obljube. Župan naj bi delavcem obljubljal, da jim preskrbi službe po tovarnah, cement za gradnjo, koruzo... Neki volilec naj bi ga potem kar vpričo volilne komisije, ko je oddal svoj glas, terjal: "Zdaj boš pa dal, kar si obljubil?".

Nosilec opozicijske liste in ponovno izvoljeni župan Anton Križnar svojega županskega mesta ni mogel opravljati dolgo. Že 30. oktobra 1936 je prejel odločbo, s katero ga je banska uprava razrešila dolžnosti "predsednika občine Stražišče in občinskega odbornika"..."⁴⁵

Občina Preddvor

Tudi občina Preddvor je bila ena izmed tistih, ki so izvedle volitve 25. oktobra 1936. Potrjeni sta bili dve listi in sicer režimska JRZ, katere nosilec je bil Anton Valjavec, posestnik s Srednje Bele, nosilec liste JNS pa je bil župan Peter Markič.

V občini je bilo 940 volilnih upravičencev, od teh jih je na volišča prišlo kar 585, kar je 62,2%. Lista JRZ z nosilcem Antonom Valjavcem je dobila 522 glasov, lista opozicije z nosilcem Petrom Markičem pa vsega 63 glasov. V občinski odbor je tako prišlo 18 odbornikov z liste JRZ, kandidati z liste opozicije pa so ostali prazni rok.

O dnevu volitev je Gorenjec 31. oktobra poročal: "... Ves dan ena sama lepa slovenska pesem. Volit so šli zastopnike brez sile in grožnje. Ob zvokih harmonike in pesmi, ki so bile do nedavna še prepovedane, ob vzklikih živela svoboda, živel dr. Korošec, živel ban Natlačen, so volilci prihajali in odhajali. Nobenega nereda ni bilo. Nasprotnikom se ni delala krivica, kar jih je bilo, so mirno oddali svoje glasove po svojem mišljenju. Ves dan je bilo ozračje takšno, da je kazalo, da narod svobodno voli ..." ⁴⁶

Volitve v ostalih občinah kranjskega sreza

Od vseh desetih občin, ki so v kranjskem srezu volile 25. oktobra 1936, so opozicijske liste dobile samo dve in sicer občino Sv. Ana in občino Stražišče. Kot kandidati na kandidatnih listah so se v nekaterih občinah pojavljali isti ljudje, v dveh primerih – v občini Jezersko in občini Sv. Katarina – pa je kandidat, ki je leta 1933 nastopal kot nosilec liste JNS, v letu 1936 ponovno nastopal, vendar tokrat kot nosilec njene nasprotnice, liste JRZ...

Volitve v občini Kranj

Občinski odbor občine Kranj se je že zelo kmalu po izvolitvi novega občinskega sveta v letu 1933, začel ubadati z najrazličnejšimi težavami. Zamenjali so nekaj občinskih odbornikov, poleti 1936 pa sta bila razrešena še župan Ciril Pirc in član občinske uprave Mavrilij Mayer. Celotna občinska uprava je po razrešitvi župana podala odstavko. Po izvolitvi nove začasne občinske uprave je mesto župana zasedel Josip Tajnik, uradnik tovarne Semperit in davčni upravitelj v pokoju. Že septembra 1936 pa je z županskega mesta odstopil, vodja začasne občinske uprave pa je postal direktor podružnične Zadrugne gospodarske banke, Karol Česenj.⁴⁷

⁴³ Gorenjec 31. oktober 1936, str. 1.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Gorenjec 4. november 1936, str. 3.

⁴⁶ Gorenjec 31. oktober 1936, str. 1.

⁴⁷ Gorenjec 22. februar in 12. september 1936, str. 1, Slovenski narod, 10. september 1936, str. 23 in ZAL Občina Kranj ae 3971.

Nosilec liste: ČESNOMJ K.Č.S.L.

ina: Kranj.

Kandidatna lista

Kranjski.

za volitve občinskega odbora na dan 20. junija

1937.

Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Bivalstve	lis. št.	Red. št.	Rodbinsko in rojstno ime	Poklic	Bivalstve	lis. št.
K a n d i d a t a					a m e s t n i k a			
Česnomj Karol	manjši ravnatelj	Kranj Poljska pot	2	1	Šilar Igo dr.	odvetnik	Kranj	6
Košnik Ivan	glav. dir. v pok.	Kranj Prešernova ul.	19	2	Rogelj Ivan	kovač	Priskovo	42
Pock Luka	lovinar	Kranj Zatišja	1	3	Rangus Blaž	zlatar	Kuncingerjev trg	2
Mozak Janez	posestnik	Kranj Primskovo	33	4	Prešern Ivan	tovarnar	Kranj Blejskega	17
Mogušar dr. Anton	odvetnik	Kranj Muncingerjev trg	6	5	Kokl Matija	trgovac	Kranj Jezerskega	4
Holzhauser Franc	zobotnik	Kranj Tyrševa cesta	4	6	Šitar Jožef	čevljar	Kranj Rupa	6
Kočvar Franjo dr. ing.	ravnat.	Kranj Jankova ul.	12	7	Petrovič Ivan	nizar	Kranj Zlato polje	4
Koš Franc	delavec	Kranj	23	8	Levičnik Ivan ut.	urar	Kranj Puharjeva ul.	6
Tomčič Jožef	hlapec	Kranj Tyrševa cesta	3	9	Štačič Franc	trgovac	Kranj Jatačev prelaz	1
Bitenc Jožef	posestnik	Kranj Huje	17	10	Jaka Janez	posestnik	Kranj Gorasje	6
Gorjanc Franc	vologar	Kranj Vidovdanška c.	2	11	Rode Franc	čevljar	Kranj Puharjeva ul.	9
Savnik Ivan ml.	sin tovar.	Kranj Maistrov trg	1	12	Demar Franjo	posestnik	Kranj Gorasje	1
Colnar Oskar	trgovac	Kranj Blejskega ul.	7	13	Žebro Janez	posestnik	Kranj Huje	10
Toporiš Ivan	nač. želez.	Kranj Gorasje	4	14	Peršič Franc	nizar	Kranj Rupa	7
Karbar Franc	profesor	Kranj Tavčarjeva ul.	5	15	Kokalj Franc	posestnik	Kranj Klano	11
Aljandrič Josip	odr. kand.	Kranj Tavčarjeva ul.	10	16	Hlešč Rudolf	posestnik	Kranj Mostni trg	12
Šenk Janez	čevljar	Kranj Primskovo	192	17	Mohor Ciril	Kranj Rupa	Kranj Strosserjev trg	1
Strupi Franc	posestnik	Kranj Čirčiče	17	18	Bržen Anton ml.	čevljar	Kranj Klano	37
Ing. Mjakar Jakob	inženjer	Kranj Stara cesta	17	19	Pušavec Ivan	delavec	Kranj Primskovo	68
Jarab Mihael	tor. majster	Kranj Blejskega cesta	4	20	Florjandič Rudolf	ključavn.	Kranj Trubarjev trg	9
Slavec Ivan	posl. vpr.	Kranj Stružaro		21	Majcnik Ignac	ključavn.	Kranj Jankova ul.	23
Župan Leopold	učenjak	Kranj Koroška cesta	4	22	Postotnik Ivan	kroj. pos.	Kranj Koroška cesta	2
Šink Franc	alaščičar	Kranj Mostni trg	6	23	Modri Jan Josip	zas. urad.	Kranj Layševa ul.	8
Župan Ivan	krojač	Kranj Čirčiče	19	24	Fortuna Martin	profesor	Kranj Cerkevna ul.	1
Štampihar Anton	gov. urad.	Kranj Prešernova ul.	6	25	Ekar Ivan	pod. of. v p.	Kranj Blejskega ul.	19
Ciperis Lovro	zidar	Kranj Primskovo	118	26	Pilar Jernej	posestnik	Kranj Rupa	2
Gogala Josip	grajar	Kranj Savski trg	1	27	Slabe Avguštin	krojač	Kranj Tyrševa cesta	1
Strupi Janez	posestnik	Kranj Rupa	10	28	Hafner Alojzij	žel. delavec	Kranj Gorasje	14
Košnik Mihael	posestnik	Kranj Primskovo	39	29	Slavec Josip	starbunik	Kranj Jezerskega cesta	1
Rotar Filip	uradnik OVEZ	Kranj Vojskova ulica	14	30	Cyriak Andrej	posestnik	Kranj Savski trg	1
				31				
				32				
				33				
				34				
				35				
				36				

Kandidatna lista za občinske volitve v občini Kranj, 20. junija 1937, z nosilcem Karlom Česnom (ZAL, Občina Kranj).

Po rešenih težavah z občinskim vodstvom, se je končno izvedla tudi dolgo odlašana priključitev vasi Rupa, Primskovo, Klanec, Huje, Čirčiče in Struževo k občini Kranj. S tem je le-ta pridobila 2500 prebivalcev in se skupno povečala na 6700, že evidentiranim volilcem pa se jih je priključilo še 446.⁴⁸

Lokalnim veljakom je tokrat uspelo sestaviti kompromisno listo, saj se je na eni in drugi strani našlo toliko pripravljenosti, kot si je nekdanj skrajda nebi bilo mogoče predstavljati. Od 30 občinskih odbornikov, kolikor jih je pripadalo povečani občini Kranj, sta dobili obe glavni skupini, nacionalna in JRZ po 12 mandatov, ostalih 6 pa je pripadlo nevtralni skupini pod vodstvom tovarnarja Maksa Focka. Na kandidatni listi je bil na prvem mestu vodja začasne občinske uprave Karol Česenj, na drugem upokojeni gimnazijski ravnatelj Ivan Košnik, na tretjem pa tovarnar Maks Fock.⁴⁹

Za volitve sta bili določeni dve volišči, saj je število volilcev v povečani občini preseglo 800, kolikor jih je po zakonu lahko volilo na enem volišču. Tako so v prvem nadstropju občinske hiše na Mestnem trgu 1 odprli volišče za volilce iz Kranja in Gorenje Save, v gimnazijsko poslopje pa so lahko odšli volit volilci s Primskovega, Gorenj, Huj, Klanca, Rupe, Struževega in Čirčič.⁵⁰ Volilna odbora sta se v Mestni hiši in gimnaziji zbrala v nedeljo, 20. junija 1937 že ob 6. uri zjutraj in pripravila vse potrebno za začetek volitev. Ko sta se volišči odprli, so tja začeli spuščati volilce, vendar ne več kot pet naenkrat. Predsednik volilnega odbora je ves čas volitev vsakemu volilcu pokazal kandidatno listo in prebral ime nosilca. Udeležba je bila solidna, saj je od 1565 volilcev, kolikor jih je obsegala povečana občina, na volišča prišlo 810 volilcev, kar znese 51, 7%.⁵¹

Ob 19. uri je predsednik začasne občinske uprave Karol Česenj ob burnem pozdravljanju številnih navzočih, razglasil rezultat z balkona Mestne hiše. V svojem govoru je med drugim poudaril tudi, da mora "samo trezno delo biti v korist kranjske občine".⁵²

Po končanih občinskih volitvah je bil sestavljen nov občinski odbor, katerega predsednik je ponovno postal Karol Česenj, člani pa Ivan Košnik, Maks Fock, Janez Novak, dr. Anton Myšnar in Franc Holzhacker.⁵³ Na prvi svečani seji so pred sreskim načelnikom izrekli zaobljubo in s tem so bile te občinske volitve simbolično zaključene. Besedilo zaobljube se je tistega dnevnega leta glasilo:

"Jaz ..., prisegam na edinega Boga, da bom kralju in domovini zvest, da se bom pri poslovanju držal ustave in državnih zakonov, da bom čuval državno in narodno edinstvo, da bom dolžnost svojega zvanja točno opravljal in vestno zastopal in branil samoupravne in državne koristi. Tako mi Bog pomagaj!"⁵⁴

ZUSAMMENFASSUNG

Die Gemeindewahlen im Bezirk Kranj 1933 und 1936

Zur Zeit der ersten Gemeindewahlen in den dreißiger Jahren dominierte auf der politischen Szene die *Jugoslawische nationale Partei* (Jugoslovanska nacionalna stranka, JNS). Sie setzte sich überwiegend aus den Anhängern des Königs zusammen, ihr gehörten auch die slowenischen Liberalen an. Die Klerikalen mit Korošec an der Spitze waren bereits im Jahre 1930 aus der Regierung ausgeschieden und in die Opposition gegangen.

Im Jahre 1933 fanden die Gemeindewahlen für die Draubanschaft am Sonntag, dem 15. Oktober, statt. Eine echte Wahlkampagne, wie man heute zu sagen pflegt, begann bereits Anfang September mit der Veröffentlichung von nützlichen Hinweisen und Informationen für die Wähler, ihr folgten später etwas aggressivere Anweisungen. Alle, die die Presse verfolgten, wurden folglich sehr genau über die Art und Weise und den Ablauf des Urnengangs informiert.

Den Wählern standen drei verschiedene Listen zur Wahl, und zwar die Liste der Regierungspartei JNS, die Kompromißliste mit Mitgliedern und Nicht-Mitgliedern der JNS sowie die Oppositionsliste. Letztere wurde auch als "Punktations-Liste" bezeichnet, setzte sie sich doch in ihrer Mehrheit aus den Mitgliedern der ehemaligen *Slowenischen Volkspartei* (Slovenska ljudska stranka) zusammen. Wie die anderen beiden Wahlkandidaten, griff auch die Opposition in einen Wahlkampf ein, der überall unterdrückt wurde. In den stark zensierten Zeitungen erschienen lediglich Artikel zur Unterstützung der Regierungspartei, während die Opposition beschimpft wurde. Letztere durfte weder

⁴⁸ ZAL, Občina Kranj, ae 4192.

⁴⁹ Jutro 20. junij 1937, str. 2 in Gorenjec 19. junij 1937.

⁵⁰ ZAL, Občina Kranj, te 208 in Gorenjec 19. junij 1937.

⁵¹ ZAL, Občina Kranj, te 208 in Gorenjec 26. junij 1937.

⁵² Ibid.

⁵³ ZAL, Občina Kranj, ae 3971.

⁵⁴ Zakon o občinah, Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine 35/1933.

für ihre Kandidaten in den Medien agitieren noch Wahlversammlungen abhalten.

Der gesamte Bezirk Kranj umfaßte zur Zeit dieser Wahlen 15 Gemeinden (außer Kranj noch folgende Gemeinden: Smladnik-Trboje, Predoslje, Tržič, Stražišče, Cerklje, Šenčur, Križe, Predvor, Naklo, Kovor, Sv. Jošt, Sv. Katarina, Jezersko und Sv. Ana). Der Bevölkerungszahl und der Zahl der Wahlberechtigten nach war die Gemeinde Kranj am stärksten. Sie zählte damals 4.191 Einwohner, 916 davon hatten das Wahlrecht. Die wenigsten Einwohner und auch Wähler hatte die Gemeinde Sv. Ana, die insgesamt 596 Einwohner zählte, davon 151 mit Wahlrecht. Der gesamte Bezirk Kranj hatte 36.486 Einwohner, davon hatten 9.181 das Wahlrecht. Es wurden 30 Wahllisten gebildet. Nur eine Liste hatte die Gemeinde Sv. Ana, drei die Gemeinde Cerklje.

In der Gemeinde Kranj wurden zwei Listen aufgestellt. Träger der ersten Liste war der langjährige Bürgermeister von Kranj Ciril Pirc, Träger der zweiten Liste der Industrielle Dr. Franc Šemrov. Auch in dieser Gemeinde fand eine Reihe von Wahlversammlungen und Sitzungen statt, an denen die bevorstehenden Wahlen zur Diskussion standen. Die Presse berichtete regelmäßig über das Geschehen in der Stadt. Das Endergebnis der Wahlen lautete folgendermaßen: 479 Stimmen für die Liste von Ciril Pirc und 366 Stimmen für die Liste von Dr. Franc Šemrov. Demzufolge erhielten die ersteren 21, die letzteren 3 Abgeordnetensitze.

Im Bezirk Kranj gaben von 9.811 Wahlberechtigten 7.275 ihre Stimme ab. Von 7.275 Stimmen entfielen 4.325 auf die Listen der JNS, 398 auf die Kompromißlisten und 2.542 auf die Opposition. Die Mehrheit der Stimmen erhielt die JNS in 12 Gemeinden (dazu wurden auch die Gemeinden Šenčur und Smladnik-Trboje gezählt, wo die Wahl aufgrund nachgewiesener Unregelmäßigkeiten für ungültig erklärt wurde, bei der Wiederholungswahl siegten die Oppositionellen), die Opposition degegen in drei Gemeinden, und zwar in Predoslje, Kovor und Sv. Jošt.

Bei den Gemeindewahlen des Jahres 1936 waren die politischen Verhältnisse ganz anders. Die Rolle der Regierungspartei übernahm diesmal die *Jugoslawische Radikale Union* (Jugoslovanska radikalna zajednica, JRZ), die Hauptakteure der vorangegangenen Gemeindewahlen blieben in der Opposition. In diesem Jahr wurden die Wahlen für den 25. Oktober ausgeschrieben, konnten an diesem Tag jedoch nicht durchgeführt werden. Im Bezirk Kranj wurde zu vier verschiedenen Terminen gewählt. Als erste schritten am 3. Mai die Wähler der Gemeinde Šenčur zur Wahlurne, ihnen folgten am 20. September die der Gemeinde Mavčiče, am 25. Oktober wählte man in der

Mehrheit der übrigen Gemeinden des Bezirks Kranj. Als letztes in der gesamten Draubanschaft wurden die Wahlen gerade in der Gemeinde Kranj durchgeführt, und zwar erst am 20. Juni 1937.

Bald nach der Wahl des neuen Gemeinderats im Jahre 1933 stieß man in Kranj auf verschiedene Schwierigkeiten. Es wurden mehrere Gemeindeabgeordnete ausgewechselt, im Sommer 1936 wurden der Bürgermeister Ciril Pirc und das Mitglied der Gemeindeverwaltung Mavrilij Mayer ihres Amtes enthoben. Nach der Amtsenthebung des Bürgermeisters trat die gesamte Gemeindeverwaltung zurück. Nach der Wahl einer neuen provisorischen Gemeindeverwaltung wurde das Amt des Bürgermeisters von Josip Tajnik übernommen. Bereits im September 1936 trat er jedoch als Bürgermeister zurück, die Leitung der provisorischen Gemeindeverwaltung wurde vom Direktor der *Genossenschaftlichen Wirtschaftsbank* (Zadružna gospodarska banka) Karol Česenj übernommen. Nach den vollzogenen Gemeindewahlen wurde ein neuer Gemeindeausschuß gebildet, sein Vorsitzender wurde wieder Karol Česenj.

Von allen zehn Gemeinden, die im Bezirk Kranj am 25. Oktober 1936 wählten, siegten die Oppositionslisten nur in zwei Gemeinden, und zwar in Sv. Ana und Stražišče. In den Gemeinden Mavčiče und Šenčur siegten die Listen der JRZ.

VIRI IN LITERATURA

- Arhiv Republike Slovenije (ARS), Kraljevska banska uprava Dravske banovine v Ljubljani, leto 1933, fasc. 7-3; Okrajno glavarstvo Kranj, AS 131, fasc. 50 in 51.
- Gorenjec (Kranj) 2. 2. 1934, str. 3; 16. 6. 1934, str. 3; 17. 10. 1936; 23. 10. 1936, str. 1; 4. 1. 1936, str. 2; 11. 1. 1936, str. 3; 25. 4. 1936, str. 1; 2. 5. 1936, str. 2; 9. 5. 1936, str. 1; 31. 10. 1936, str. 1; 4. 11. 1936, str. 3; 22. 2. 1936, str. 1; 19. 6. 1937; 26. 6. 1937.
- Jutro (Ljubljana) 13. 9. 1933, str. 5-6; 15. 10. 1933, str. 2; 20. 10. 1933, str. 2; 17. 10. 1933, str. 1; 22. 9. 1936, str. 2; 20. 6. 1937, str. 2.
- Slovenec (Ljubljana) 8. 9. 1933, str. 2; 17. 10. 1933, str. 2; 25. 10. 1936, str. 2.
- Slovenski narod (Ljubljana) 22. 9. 1933, str. 2; 13. 10. 1933, str. 1; 16. 10. 1933, str. 1; 10. 9. 1936, str. 23.
- Službeni list kraljevske banske uprave Dravske banovine (Ljubljana) 54/1931; 73/1933; 35/1933; 7. 2. 1934; 3. 3. 1934; 25. 4. 1934; 1. 4. 1936.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL), Občina Kranj, te 4191, te 2706, ae 3971, ae 4192, te 208.